

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

18. Впровадження системи оцінки ефективності діяльності криміналістів та правоохоронних органів може сприяти постійному вдосконаленню роботи та підвищенню їх результативності.

19. Розширення можливостей для наукових досліджень. Підтримка наукових досліджень у галузі криміналістики може сприяти розвитку нових методик, методів та підходів до розслідування злочинів, а також покращенню теоретичної бази. Важливо залучати нових вчених та студентів для проведення досліджень, спрямованих на розв'язання актуальних проблем криміналістики.

20. Підтримка громадської дипломатії. Розвиток громадської дипломатії та співпраця з міжнародними організаціями можуть допомогти сприяти захисту прав людини, забезпеченню правопорядку та відновленню деокупованого регіону.

21. Розробка програм підтримки для потерпілих від злочинів. Створення профільних програм підтримки та допомоги потерпілим від злочинів, зокрема насильства, торгівлі людьми та військових злочинів, є важливим аспектом роботи криміналістів та правоохоронних органів.

Загалом, криміналістика в Україні в умовах російсько-української війни має потенціал для розвитку і вдосконалення, спрямований на забезпечення безпеки громадян, зміцнення правопорядку та притягнення винних до відповідальності. Це можливо завдяки співпраці правоохоронних органів, академічного середовища, міжнародних партнерів та громадськості.

Ключові слова: криміналістика, перспектива, російсько-українська війна, війна.

Key words: criminalistics, perspective, Russian-Ukrainian war, war.

АЛБУЛ СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Одеський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, професор*

КОЛОДІЙ ДЕНИС ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Харківський національний університет внутрішніх справ,
аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності*

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВЕ ДОКУМЕНТУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

На сьогодні, в умовах повномасштабної військової агресії російської федерації проти України, Верховна Рада прийняла закон, який встановлює відповідальність за колабораційну діяльність. Стаття 111-1 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за колабораційну діяльність. Враховуючи той факт, що зазначена

норма є новою для вітчизняної правозастосовної практики, виникають проблемні питання щодо напрямів оперативно-розшукового документування злочинної діяльності осіб та груп, які вчинюють ці кримінальні правопорушення [1; 3, с. 49].

В теорії оперативно-розшукової діяльності документування – це здійснюваний за оперативно-розшуковою справою процес негласного збирання, фіксації, систематизації, перевірки та оцінювання фактичних даних про подію кримінального правопорушення й осіб, причетних до його підготовки або вчинення, забезпечення можливості їх використання для запобігання та розкриття злочинів, застосування до розроблювальних передбачених законом заходів відповідальності, а також для забезпечення кримінального провадження. Сутність документування полягає в тому, що воно є видом пізнавальної діяльності, яке ґрунтується на застосуванні спеціальних сил, засобів і методів ОРД. При документуванні пізнається факт (явище) реальної дійсності – готування до кримінального правопорушення та його вчинення. Оперативно-розшукове документування зумовлюється поведінкою розроблювальних осіб, які, вчиняючи, як правило, неочевидні тяжкі та особливо тяжкі злочини, прагнучи залишитися не викритими заздалегідь до них готуються, маскують свої дії, знищують сліди й, відповідно, інші докази тощо [2, с. 27]. Для їхнього викриття оперативні підрозділи Національної поліції України використовують весь арсенал негласних сил, засобів та методів оперативно-розшукової діяльності.

Аналіз ст. 111-1 Кримінального кодексу України дає підстави стверджувати, що оперативно-розшукове документування є можливим тільки щодо фактів, передбачених частинами 5, 6, 7 та 8, адже саме ці діяння віднесені до категорії тяжких та особливо тяжких злочинів [5, с. 31]. Такими діями є:

добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території;

організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах;

добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених

на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;

вчинення особами вищевказаних дій або прийняття рішень, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків [4].

При цьому, під заходами політичного характеру розуміються з'їзди, збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції, круглі столи тощо. Під здійсненням інформаційної діяльності розуміється створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації. У свою чергу, тяжкими наслідками вважається шкода, що в одну тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [4].

Відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», підставами для оперативно-розшукового документування в межах оперативно-розшукових справ щодо фактів колабораційної діяльності може виступати наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про: кримінальні правопорушення, що готуються; осіб, які готують вчинення кримінального правопорушення; розвідувально-підбивну діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України [6].

Слід зазначити, що за фактами колабораційної діяльності виявленню та документуванню підлягають фактичні дані, які вказують на злочинні дії розроблювальних, а саме:

- про подію злочину (час, місце, спосіб, інші обставини вчинення злочину);

- про причетність розроблювальних до підготовки або вчинення злочину та мотивів, що спонукають останніх вчиняти протиправні дії;

- про обставини, що характеризують їх особистість;

- про місцезнаходження знарядь вчинення злочину або інших предметів, здобутих злочинним шляхом тощо.

При цьому, існують три напрямки документування злочинних дій розроблювальних, а саме:

- виявлення осіб, які можуть бути свідками у кримінальному провадженні за фактами колабораційної діяльності;

- виявлення предметів і документів, що мають доказове значення у кримінальному провадженні за фактами колабораційної діяльності;

- фіксація дій розроблювальних осіб з метою наступного використання отриманих фактичних даних у процесі доказування під час розслідування за фактами колабораційної діяльності.

В теорії оперативно-розшукової діяльності визначено, що документування злочинних дій розроблюваних осіб відбувається шляхом:

- а) виявлення осіб, проінформованих про протиправну діяльність розроблюваних, які можуть бути свідками;

б) виявлення документів, які підтверджують протиправну діяльність розроблюваних осіб і їх зв'язки;

в) виявлення предметів, використаних розроблюваними для досягнення злочинного результату;

г) закріплення даних про дії розроблюваних в процесі спостереження за ними [2, с. 64].

Безсумнівно, особливості об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 111-1 КК України, широкий перелік діянь, які охоплюються вказаним складом кримінального правопорушення, обумовлюють специфіку організації і тактики оперативно-розшукового документування злочинної діяльності колаборантів, перелік сил і засобів, які залучаються для виконання конкретних завдань.

Список використаних джерел:

1. Албул С. В. Теоретичні аспекти оперативно-розшукового документування колабораційної діяльності. Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2022 р.). Одеса : ОДУВС, 2022. С. 5–8.
2. Албул С. В. Оперативно-розшукова тактика : навчальний посібник / С. В. Албул. Одеса : ОДУВС, 2022. 156 с.
3. Конопельський В. Я. Криміногенна детермінація колабораціонізму в Україні. Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2022 р.). Одеса : ОДУВС, 2022. С. 49–50.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (дата звернення: 11.11.2022).
5. Методичні рекомендації з питань кримінально-правової кваліфікації, оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження за ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» / С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко, Г. Мудрецька, Г. Резніченко, І. Федоров, І. Чекмарьова. Одеса : ОДУВС, 2022. 67 с.
6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/print> (дата звернення: 11.11.2022).

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукове документування, оперативно-розшукова тактика, колабораційна діяльність, воєнний стан.

Key words: operative and investigative activity, operative investigative documentation, operational search tactics, collaborative activity, martial law.

Хижняк Євген Сергійович Окремі аспекти загальної профілактики умисних вбивств підрозділами кримінальної поліції	408
Цитряк Віктор Ярославович, Альбещенко Олексій Станіславович Правові питання діяльності приватних військових компаній в умовах воєнних конфліктів	413
Павліченко Євгенія Володимирівна, Косяк Олег Володимирович Напрями розвитку пробації в Україні	415
Григорчак Діана Володимирівна Протидія торгівлі людьми в умовах війни та глобальних викликів XXI століття	417

СЕКЦІЯ 22

КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Tishchenko Valerii Volodymyrovych, Bielik Larysa Stepanivna Features of forensic analysis in the investigation of crimes	420
Загородній Віктор Євстафійович, Гресь Юлія Олегівна Збройний конфлікт як обстановка вчинення розслідування злочинів	423
Цехан Дмитро Миколайович Класифікація доходів, сформованих за результатами злочинної діяльності	425
Самойленко Олена Анатоліївна, Тітуніна Катерина Вікторівна До питання криптовалют як засобу вчинення кримінального правопорушення	427
Ващук Олеся Петрівна, Стевенсон Оксана Степанівна Перспективи криміналістики в умовах російсько-української війни	430
Албул Сергій Володимирович, Колодій Денис Володимирович Оперативно-розшукове документування колабораційної діяльності в умовах воєнного стану: проблемні питання	432
Кубарев Іван Володимирович, Барган Сергій Сергійович Використання доказів у закордонних моделях допиту	436